

« Oculi ejus sicut columbæ super rivos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluentia plenissima (*Cant. v.*) » Et notandum quod profectio ista non in montibus, sed in campestribus desinit; quoniam sancti quique quanto celsiori perfectione sunt præditi, tanto majori sunt humilitate fundati. Qui etiam contra Jericho mansiones ædificant, quoniam adversus mundum, qui per eam designatur, infœderabiliter pugnant. Quibus dicitur: « Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; sed quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus (*Joan. xv.*) »

CAPUT IX.

Epilogi et opusculi conclusio.

Hæc tibi, venerabilis frater, de Israeliticis mansionibus summam, raptimque transcurramus; profundiora vero mysteria vacationi tuæ, quæ liberior est, reservamus. Inquirendi quidem, vel intelligendi dedimus occasionem, non autem plenæ contulimus intelligentiæ facultatem. Et nos quidem earundem mansionum tantummodo quasi januas aperuimus, tuæ prudentiæ sit eas ingredi, earumque mysteria velut occulta thesauri cœlestis talenta rimari. Mihi autem duntaxat obtinuisse sufficiat, ut fatuus quisque nesciens quæ loquitur, vel de quibus affirmat, non ulterius garriat hæc nihil utilitatis afferre; sed mysticis allegorarium spiritualium sacramentis non dubitet omnia redundare. Nos itaque post metata tot mansionum castra, post tam longæ profectiois ærumnas, Aaron et Moyse jam defunctis, hoc est, veteri sacerdotio ac lege solutis, sub Josue duce terram evangelicæ repromissionis sumus ingressi. Terram, inquam, lacte ac melle manantem, hoc est, humanitatis Christi atque divinitatis mysteria profluentem; quibus utique jam nil aliud restat, nisi ut in Hierusalem pectoris nostri construamus Domino templum, ita decore virtutum tanquam auri et argenti, omniumque gemmarum varietate conspicuum. In cujus scilicet templi vestibulo duas erigamus hinc inde columnas ad Salomonis exemplum, ponentes et catenulas in earundem capitibus columnarum. Sicut enim Scriptura testatur: « Unam co-

lumnam a dextris, et alteram posuit a sinistris; » ubi mox sequitur: « Eam, quæ a dextris erat, vocavit Jachim, » hoc est, *firmitas*: « et quæ ad lævam, Booz (*II Paral. III.*), » hoc est *in robore*.

Quid enim per columnam, quæ a dextris erat, et vocatur firmitas, debet intelligi, nisi dilectio Dei? Et quid per eam, quæ a sinistris est, et vocatur in robore, nisi dilectio proximi? Aliud est enim firmitas, hoc est ipsum **571** robur, aliud in robore; quoniam aliud est diligere ipsum Deum, aliud diligere proximum in Deo. In dilectione quippe proximi mensura ponitur; Deum vero diligere sine ulla prorsus mensura jubemur. In vestibulo ergo templi columnam, quæ firmitas vocatur, erigimus, cum in hac præsentî Ecclesia, quæ cœlestis illius Ecclesiæ vestibulum est, Deum totis viribus firmiter, et constanter amamus. Ipsa quippe dilectio, sicut Joannes Evangelista perhibet, Deus est (*I Joan. IV.*). Et de Deo Propheta psallit: « Tu es Deus meus, et fortitudo mea (*Psal. XLII.*) » Columnam vero, quæ vocatur in robore, in sinistra ejusdem vestibuli parte statuimus, cum proximum nostrum in Deo, sicut nosmetipsos amamus. Ubi notandum, quod Scriptura prosequitur: « Nec non et quasi catenulas in oraculo, et **572** superposuit eas capitibus columnarum (*II Par. III.*) » In nostræ quippe mentis oraculo capitibus columnarum catenulas superponimus, quibus scilicet utramque columnam sibi invicem connectamus; quia nec Deum sine proximo, nec proximum vere diligimus sine Deo. Quod utique templum tu, venerabilis frater, optime potes, Deo manum præbente, construere, qui mutuatus es ab Ægyptiis aurea vasa, et argentea cum vestibis pretiosis (*Exod. XI.*). Thesaurum quippe tollit Ægyptiis, unde Deo tabernaculum construat, qui poetas, ac philosophos legit, quibus ad penetranda mysteria cœlestis eloquii subtilius convalescat. Ipse tabernaculum hoc in nostra dignetur mente construere, qui destructum sui corporis templum triduo potuit spatio reformare.

Sit nomen Domini benedictum.

573-574 OPUSCULUM TRICESIMUM TERTIUM.

DE BONO SUFFRAGIORUM ET VARIIS MIRACULIS, PRÆSERTIM B. VIRGINIS.

ARGUMENTUM. — Desiderius Casinensis abbas B. Petro Damiano per internuntium comminatus fuerat illum, nisi ad suum monasterium visendum quamprimum accederet, orationum suffragia, si se vivente decederet, a Casinensibus monachis non habiturum. Qua comminatione permotus scribit ad eundem in præsentia, ut eam revocet, itinerisque difficultatem causatur; poenæ quoque, quam sibi comminatus fuerat, gravitatem exaggerat. Ad ultimum cum obedientiæ virtutem collaudasset, se obtemperaturum illi non obscure præsefert.

Archangelo monachorum DESIDERIO PETRUS pectoris aculeum meis visceribus intulit; cum id, quod mihi minatus es, per ordinem nuntiavit. Dixisse siquidem te retulit, quia nisi Casinense monasterium, quod utique nobiliter regis. inviserem; orationem

roris aculeum meis visceribus intulit; cum id, quod mihi minatus es, per ordinem nuntiavit. Dixisse siquidem te retulit, quia nisi Casinense monasterium, quod utique nobiliter regis. inviserem; orationem

sancti loci, si te vivente defungerer, non haberem. Quæ videlicet minæ cum eas ad mentem revoco; non ut acus pungunt, sed conti potius more, vel spiculi, viscera nostra transfodiunt. Geminæ siquidem necessitatis undique coarctor obstaculis. Nam et propinqui obitus me reddit ætas mætera suspectum, et tot sanctorum oratione fraudari, non leve periculum. Veniens itaque medullitus pertimesco, ne dum monasterium quæro, extra monasterium moriar. Mors enim licet aliis sit incerta, procul dubio tamen senibus est propinqua. Ætas enim cui non succeditur, finem vitæ proximum comminatur. Non veniens autem nihilominus paveo, ne si fratribus, quibus intersum, inseparabiliter hæream, uberioris, et incomparabiliter subventionis [sanctioris *vel quid simile* f.] auxilium conventus amittam. In utriusque igitur periculi meditullio constitutus, quid mihi potius sit agendum, ad liquidum non discerno, dum e duobus quidquid elegero, suspicionis ambiguae laqueum non evado.

CAPUT PRIMUM.

Quod somniis non sit credendum.

Hic ad memoriam redit, quod sicut Gellius ait, Alexander somniavit, ne somniis crederet. Ubi quidquid eligat Alexander, hoc disceptatio fine concluditur, ut illi, quod viderat, somnio non credatur. Nam si somniis jure creditur, somnium illud, quod asserit non credendum esse mentitur. Quod si nequamquam debet somniis credi, consequitur etiam, ut nec illis fides debeat adhiberi. Cui non dissimile quid et in sacro reperitur eloquio, cum dicitur: « Ego dixi in excessu mentis meæ, omnis homo mendax (Psal. cxv); » cui nimirum responderi potest: Si omnis, et tu; falsaque jam erit sententia, quam mendax ipse protulisti. Si vero ipse non mendax, vera jam sententia non erit; quia dum tu es verax, non omnis homo cognoscitur esse mendax. Verum ne ad instar gentilium scripturarum sacra quoque Scriptura calumniæ pateat, sed ipsa se potius propria auctoritate defendat; notandum est, quod præmittitur: Ego dixi in excessu mentis meæ. Per excessum igitur mentis et semelipsum transiit, cum de qualitate hominis desinivit. Ac si perspicue dicat: De falsitate omnium hominum inde veram sententiam protuli, unde ego ipse supra hominem fui. In tantum vero et ipse mendax, in quantum homo. In tantum autem omnino non mendax, in quantum per excessum mentis supra hominem ad summa contemplananda conscendi.

Sed cum quindecim fere dierum medium nos iter absentet, par fuerat, ut quod seni præcipis, ipse prior experireris, valens scilicet ætate, prævalidus robore: insuper adde, quia et abundas vehiculis, et constipantium ministrorum obsequiis. Fertur et Phalaris hujus prætendisse legis exemplum, qui nimirum cum licet regnum in tyrannidem verteret, et exquisitis **575** quosque nocentes suppliciis atrociter lanicaret, faber quidam æreum sibi taurum obtulit, atque ut in eum igne candentem damnatitii quique

projicerentur, instruxit. Placere quippe sibi de crudelitate potissimum credidit, quem et inferendis semper suppliciis inhiantem, et inhumanæ cognovit crudelitatis auctorem. Præsertim quia dum quisque projectus in bestiam voces emitteret, taurus quodammodo videretur naribus, et ore mugire. At ille munifico suo, quæ merebatur, dona redhibuit: Amicee, inquit, de collato quidem munere gratias ago; sed volo, et inevitabiliter impero, ut quod me docuisti, prior experiaris. Protinus igitur projectus in taurum, quod inferri aliis docuit, prior ipse probavit. Et pœnæ factus est auctor, qui pœnalis labyrinthi fuerat ante conflator. Age igitur et ipse quæ præcipis, et juvenis ad senem propera, qui senem, ut ad te gradiatur, invites. Verumtamen, nunc serio loquar, si per tam longinqui itineris ductum, B. Benedicti Patris nostri limen attingere licuisset, ego non parvæ mercedis cumulum deputarem. Et certum teneo, quia si in illius peregrinationis itinere me obire contingeret, non tam proprii reatus me gravaret exitium, quam illius attolleret dignitas meritorum.

CAPUT II.

Exemplum stupendum de Basso Aniciensi.

Hanc itaque spem meam illud etiam roborat, quod mihi vir religiosus, et prudens ante quintum fere diem Stephanus apostolicæ sedis cardinalis presbyter intimavit. Ait enim, quia Bassus quidam, Burgundio genere, Aniciensis episcopatus, Ecclesiam Dei Genitricis, semperque virginis insigni titulo decoratam, quæ vocatur in Podio, orationis gratia devotus adiit, et peractis orationibus, ac devotione completa, redire cœpit ad propria. Cumque venisset ad pagum quemdam, in quo cella cujusdam monasterii, cujus me vocabulum fugit, a religiosis fratribus incolebatur, languore correptus cecidit, ægroravit, et obiit: dehinc cum jam lotum, atque ex more linteis obvolutum in medio jaceret cadaver exanime, ac pia fidelium circa feretrum custodia pernoctaret, in tempesto jam fere noctis emenso, ac gallicinio propinquante, qui mortuus jacebat, repente prosilivit et sic omnes undique circumstantes admirationis stupor, et intolerabilis horror invasit. Tunc ille magni clamoris animadversione vociferans, tremens; et horribiliter expavescens rogare cœpit astantes, ut psalmodiæ, piisque votis valenter insisterent, quatenus tetros nequitie spiritus, qui per angulos, ac parietes domus undique videbantur, sanctis orationibus effugarent. Cumque fuis ad Deum precibus, more fumi, vento perflati dæmones evanisset; ille, terrore deposito, et securitatis animatus audacia, quod sibi in occulto contigit, publice coram omnibus enarravit. Egredienti, inquit, mihi de corpore duo protinus angeli splendide claritatis occurrunt, qui me secum ducere in superiora cœperunt; sed ecce me nigrantes dæmonum **576** turmæ, velut phalanges Æthiopum undique circumfundunt; me tanquam sui juris hominem acri nimis et importuna vehementer exactione repossunt. Noster, in:

quiunt, hic homo est, sub nostris diuionibus vixit, nostris obtemperare legibus non omisit. Semper enim illi lex carnis inviguit; legem vero spiritus funditus ignoravit. At contra beati angeli responderunt: Non, inquiunt, diffitemur fuisse [vestrum f. *add.*], dum in propriis viveret. Non enim licet resistere veritati; sed quia nunc in obsequio reginæ coelestis, dominæ nostræ, defunctus est, nequaquam impietati vestræ pro vitæ suæ reatibus subiacebit, qui vitam suam pio fine conclusit. Nec ad æterni iudicis poterit perire conspectum, qui Genitricis ejus sibi providit auxilium. Ad hæc illi: Cum Deus, aiunt, procul dubio justus sit iudex, nunquam, quod nostrum est, auferet, nec adversum nos præjudicialiter aget, cum injustitiam prorsus ignoret. Curaque vim angelis inferre tentarent, angeli vero levius, B atque remissius jam cognita veritate, resisterent; adfuturum tamen sibi continuo profitentur auxilium, et Dei Genitricis celerem comminantur accursum. Sed cum hinc isti modesta circa me tuitione contenderent, illi e diverso ad reposedum sui juris hominem furiosus, ac truculentius ebullirent; ecce velut igneum fulgur, repentinus radiantis corusci splendor illuxit, cunctisque mirantibus coelorum regina angelicis vallata reverenter obsequiis, Dei Mater advenit. Tunc reprobis spiritus licet ad primum tantæ gloriæ terrentur adventum, eorumque nimius splendor reverberaret obtutu, tamen illatam sibi conqueruntur injuriam, et angelicæ violentiæ protestantur ex propria possessione rapinam dicentes: Quia si Deus est justus, nunquam de manibus nostris auferet impium. Quibus e diverso B. Virgo respondit: Licet hic homo, ut asseritis, vestra per pravitatem operis possessio fuerit, et impie sive carnaliter vixerit, nunquam tamen piissimus et clementissimus Filius meus, ac Dominus patietur eum vestris fieri crudelitatibus subditum, quem sub mei famulatus obsequio cernit in peregrinatione defunctum: præsertim cum iste confessus peccata sua sacerdotibus fuerit, iudiciumque poenitendo, ac ingemiscendo perceperit, quanquam subita morte præventus implere nequiverit. Ad hæc illi quasi naeta occasione victoriae tripudiantes, et velut insultantes objiciunt: Cum tu sis, inquiunt, mater veritatis, et æternæ justitiæ, num ignorare potes, quoniam hoc tam immane tamque cruentum facinus D perpetravit, quod nulli tamen unquam per vocem confessionis innotuit? quoddam scilicet grave scelus, a me commissum nomine tenus inelamabant. Quod peccatum cum beata Virgo, licet ab auctoribus mendacii veraciter recognovisset, modeste paulisper obticuit, et quodammodo veritati reverentiam præbuit. At reparato rursus eloquio: Verum quidem, inquit, est quod objicitis; sed quoniam apud misericordem Dominum meum ac Filium misericordia superexaltat ex more iudicium (*Jac. 11*), eumque non tam delectat poena peccantium, quam remissio peccatorum, me confestim intuens ait: Ad corpus homo 577 præsto regredere. Scelus hoc, quod ab iniquis tibi

A jure objectum est, sacerdoti coram vicinæ hujus cellulæ monachis confitere; eosque ex meæ auctoritatis jussione deposce, ut poenitiæ modum, qui tibi injunctus fuerit, ipsi suscipiant, et implere pro tua mox obeuntis absoluteione contendat; quo peracto ad me protinus sine dilatione revertere. Hic enim ego non desino te, donec redeas, exspectare. Cumque per ordinem hæc illè narrasset, poenitentiam sibi inditam sancti fratres cum pro charitate illius, tum pro deificæ virginis obedientia suscepissent, mox lætus et hilaris, velut obdormiens obiit. Et sic vera esse quæ vivens dixerat, moriens approbavit. Ego quoque si ad vos contendens, beati itineris viator obiero, S. Benedicti præsidium nequaquam mihi defuturum esse confido.

CAPUT III.

B. Virgo præbendam clerico sui devoto ablatam restitui jubet.

Idem præterea Stephanus aliud mihi retulit, quod tamen non adeo certum tenebat, sicut aliud, quod supra digessimus. Audisse, inquit, me memini, quia clericus quidam fatuus erat, nauci, frivolus et ineptus. Huc accedit, quia nullam religionis dotem, nullam canonicæ disciplinæ gravitatis, sive modestiæ videbatur habere virtutem: inter hos tamen emortuos inutilis vitæ cineres hic perexigui fomitis tenuis vivebat igniculus, ut ante sacrosanctum altare quotidie beatæ Dei Genitricis accederet, et reverenter verticem curvans, angelicum hunc atque evangelicum versiculum decantaret: « Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus (*Luc. 1*). » Cum itaque tantæ fatuitatis ineptiam novus deprehendisset episcopus, ab inutili persona utilitatem Ecclesiæ detineri indignum duxit; eique præbendam, quam a nuper elato suo decessore perceperat, abstulit. Sed cum hunc rei familiaris egestas opprimeret, et præter hoc aliud quid unde posset vivere, non haberet, nocturno silentio pia Dei Genitrix episcopo, dum dormiret, apparuit; quam scilicet præcedebat vir in una manu ardentem faculam in altera ferulam portans. Cui mox B. Virgo præcepit, ut episcopum delinquentem aliquantis ferulæ quam gerebat, verberibus castigaret: Cur, inquiens, capellano meo, qui mihi quotidianas impendebat excubias, stipem Ecclesiæ, quam non ipse contuleras, abstulisti? Moxque sacerdos tremefactus evigilans, clerico beneficium reddidit, et quem ignotum Deo forte crediderat, jam quasi charum propensius honoravit. Si igitur ille unum duntaxat laudis canendo versiculum, corporei victus alimenta promeruit; quam fideliter æterna sperabunt, qui beatæ reginæ mundi quotidiana horarum omnium vota persolvunt? Unde pulcher etiam mos in nonnullis Ecclesiis inolevit, ut specialiter ad ejus honorem per omne Sabbatum missarum celebrentur officia, nisi forte festività, vel feria quadragesimalis assistat. Nos etiam eremis, sive monasteriis, quorum videlicet ad 578 Christi gloriam ministri sumus, tres per hebdomadas singulas dies sanctis assignatos

habemus, ad quorum scilicet honorem missis specialiter celebramus. Et ne pro libitu, sed ratione dictante id videamur audere, [scias,] *vel quid simile add. f.*] quod secundum virorum illustrium pias opiniones, atque sententias, quælibet animæ defunctorum in diebus Dominicis requiescunt atque a suppliciis feriantur; secunda vero feria ad ea, quibus assignata sunt pœnarum ergastula revertuntur. Idcirco ipso potissimum die angelis missarum honos impenditur, ut et mortuis, et morituris patrocinialis eorum defensio procuretur; sexta quoque feria vivificæ cruci non inconvenienter ascribitur, quæ scilicet dies pendentis in cruce Domini glorioso sanguine purpuratur. Qua die omnes fratres nostri, quos utique monasterialis ordo connectit, hoc etiam ad cumulum propriæ salutis adjiciunt, ut et se mactent in capitulo vicaria collisione scoparum, et insuper celebrent in pane et aqua jejunium. Asserentes quia in hoc cruci vere communicamus, in hoc procul dubio Christo commorimur, si hoc eodem die, quo ipse passus est, nos etiam carnem nostram per mediæ cruciamenta mactemus.

Addunt etiam, quia cum per quinque millium circiter annorum prolixa curricula totum genus humanum ferreo diaboli fuerit jugo depressum, et hoc potissimum die per crucis insigne vexillum sit triumphaliter absolutum; dignum profecto est, ut huic diei, quæ videlicet omnium ætatum nexus abruptit, caro nostra quasi cujusdam tributum canonem solvat, per quam de captivitate suæ compedibus absoluta tripudiat. Aiunt etiam, quia cum in die tremendis examinis arbiter æternus illuxerit, angelici undique constipatus obsequiis, cunctis etiam elementis tantæ majestatis horrore permotis, præsto beata crux ulnis advehetur angelorum, et ante cunctorum statuatur ora mortalium, non jam auro, vel margaritis ornata, sed rutilantior sole, cunctisque sideribus ex virtute divina. Tunc itaque quam sincero corde, et libera conscientia ante sublime solium flammivomi tribunalis assistit, qui servitutis suæ pensum persolvissè se vivificæ cruci, per quam de servo diaboli liber effectus est, recognoscit. His, et aliis argumentationibus sancti fratres sexta feria jejunandum esse definiunt: et sic crucifixo Domino se quoque crucifixos ostendunt. Et quid grave, si Christianus quilibet unum animæ suæ diem per hebdomadam tribuit, ad quod agendum pro corporis incolumitate servanda dieta quoque medicinalis impellat? Nam Cæsar Augustus, sub quo Salvator ex Virgine dignatus est nasci, sicut quædam tradit historia; usus consilio medicorum, uno semper abstinebat per hebdomadam die; ut alleviato corpore potuisset vegetus, et incolumis permanere. Ad honorem quoque sanctæ crucis eodem die missas celebrant, ut sibi patrocinium crucis in die necessitatis acquirant.

579 CAPUT IV.

Sabbatum cur B. Virgini sit dicatum.

Sabbatum enimvero, quod requies interpretatur,

A quo videlicet die Deus requievissè legitur, satis congrue beatissimæ Virgini dedicatur. Quam nimirum sibi Sapientia domum ædificavit (*Prov. ix*), atque in ea per humilitatis assumptæ mysterium, velut in sacratissimo lectulo requievit. Cui profecto condignus honor impenditur, exhibentibus procul dubio certæ defensionis auxilium providetur.

Quocirca, quod fratris mei Damiani tunc archipresbyteri, deinde monachi relatione didici, nisi me fallat obliviosa memoria, fideliter narro. Alter enim frater meus, Marinus nomine, laicus quidem habitu, sed timoratus spiritu, ingravescente pulmonis ac pectoris valetudine, tandem ad extrema pervenit. Interea cujusdam diei jam illucescente diluculo, repente cœpit quasi cuilibet adventanti gratulabundus aggliscere, jucundanter hilarescere, et festiva serenitate vultus alacriter assultare: mox et in verba prorumpens, cum magno animadversionis impulsu circumsedentes alloquitur: Levate, inquit, levate, ac dominæ meæ reverenter assurgite; deinde aliorum mutatae vocis eloquium dirigens, aiebat: Et quid est, domina mea, regina cœli et terræ, quia visitare dignata es pauperulum servum tuum? Benedic me, domina mea, et ne patiaris in tenebras ire, cui lucem tantæ præsentis contulisti. Cum igitur hujusmodi sermones implesset; ecce Damianus, qui scilicet illi, sicut et mihi erat germanitate conjunctus, persolutis Deo nocturnis officiis, ab Ecclesia redit. Quid circa fratrem languidum ageretur, inquit. Ille vero certum se quidem de vicina morte testatur, sed adversus assidentes probrosa redargutione conqueritur. Heu, heu! frater, inquit, quam ignaros, quam imperitos, atque irreverentes habemus, et sine disciplina domesticos; et tu vir strenue Bonizo (erat enim illic inter eos dives quidam hujus vocabuli, ille negotiator), quomodo sedere potuisti ad reginæ cœlestis adventum? Venit regina mundi, et vos assurgere neglexistis? Venit mater imperatoris æterni, et vos ejus præsentiam ignobilem deputastis? Ad quod Bonizo: Deliras, inquit, adhuc, et ægritudine dementatus hæc vana profundis; aut verum est forte quod loqueris? Nobis certe vana hæc videntur et frivola. Ad hoc ille: Num ignoratis, ait, quia languor iste, quem patior, nunquam alienare mentes ægrotantium consuevit? Firmiter igitur et absque ulla prorsus ambiguitate cognoscite, quoniam angelicis comitata vestigiis beata Redemptoris nostri mater invisit, hilaritatem mihi sereni vultus ostendit: benedixit me, et protinus abiit. Cumque paulo post ille defunctus esset, senex quidam presbyter, Severus nomine, qui nimirum spiritualis ejus pater extiterat retulit; quoniam longe ante dum vegetus adhuc et sanitate floreret incolumis, depositis nudatus exuviis, collo corrigiam qua cingebatur innexuit: altari se beatæ Dei Genetricis, velut servile **580** mancipium, tradidit: mox se quasi servum malum coram domina sua fecit verberibus affici, dicens: Domina mea gloriosa, virginalis munditiæ speculum, et omnium norma virtutum, quam ego te miser, et

infelix offendi per obscenam carnis meæ putredinem, et eam, cujus tu mater, et auctor es, violavi mei corporis castitatem; nunc itaque, quod solum remedium superest, me tibi famulum trado, tuæ ditionis imperio substrati corporis colla submitto. Flecte rebellem, suscipe contumacem; nec tua pietas respuat delinquentem cujus intemerata virginitas peperit veræ pietatis auctorem. Per istud ergo munusculum servitutis meæ tibi tunc offero censum, et amodo, ac deinceps quoad vixerò, certi canonis appendam annualem tributum. Quamdã ergo pecuniæ summam in altaris crepidine posuit, et sic de misericordia, quam quæsierat confisus, abscessit. Non igitur fortassis hanc, sed hujusmodi frater meus de fratre narravit historiam, cujus etsi præ oblivione verba non teneo, saltem in quantum mihi possibile est, a relatis quadam similitudine non recedo. Confessionis igitur iste versiculus ad relata, vel referenda mihi cuncta proficiat; meque in quibus ignoranter obierò, coram supernis obtulibus excusabilem reddat.

CAPUT V.

Quod orationes et suffragia sint alimenta defunctorum.

Ut igitur superioribus et inferiora jungam, noli, noli, pie pater, in minarum quas intentasti, perseverare sententia; noli ægrotanti filio, sive viventi, sive post obitum, orationis tuæ subtrahere medicinam. Porro autem, quia infelix ego dum vivo, præ desidiæ torpore non semino, post obitum meum, si supervixeris, de manibus tuis alimoniam spero; quatenus oblationis tuæ sacramentum animæ meæ vertatur in epulum, et orationis tuæ sacrificium mihi vitale sit alimentum. Et quid mirum, si sacræ oblationis hostia refectio creditur esse defunctis, cum in alimenta vertatur aliquando viventibus etiam in periculis constitutis? Nam venerabilis senex Petrus sacerdos, et monachus, qui jam septuaginta ferme annos sub jure Nonantulani monasterii religiose vixit, nunc etiam in hac eremo vitam ducit angelicam, mihi sæpe narravit, quod ipse quoque fratrum a Comani lacus confinio venientium relatione cognovit. Ait enim, quia latomi quidam apud Clavennam montem de saxea terræ vena lebetes exsculpserant, et expleto labore, jam egressi redire parabant. Quorum unus dum ferramentum quoddam se per oblivionem reliquisse cognovit, in concavam montis scrobem jacturam suam recollecturus immersit. Sed ecce post se pars specus in minima concidit, eumque lapidea ruderum moles eatenus, ut nequaquam reverti posset, inclusit. Cumque collaboratorem ejus crebris effossionibus socii attentarent, ut vel dilaceratum, atque contritum extincti cadaver educerent, jamque omnis eorum labor incassum cederet, tandem defessi, ac funditus desperantes ad propria repedarunt. Postmodum vero necdum labentis anni prorsus evolutò circulo, amici, vel affines ejus quodam intimi fervoris instinctu animantur, ut eum sollicitius quæ-

rant, quatenus ex ejus ossibus, vel extrema quædam valeant reperire vestigia. Cum diversis itaque montem fossoriis adeunt, hinc inde scrutantur, et curiosius obeuntes rimæ latentis aditum quærunt. Egestis itaque non sine gravi labore ruderibus, adhuc fodiendes anhelant, et excavati montis adhuc viscera penetrant. Cum ecce hominem, quem vix mortuum reperire se posse sperabant, repente sanum, et incolumem cernunt, eumque velut e sepulcro cum hymnis et laudibus exsultationis educunt. Cumque requireretur quo modo sine alimentis tam longo tempore vivere potuisset, respondens: Ex quo, inquit, in illa scrobis angusta sum caverna conclusus, quotidie mihi brevis avicula columbæ similis advolavit, et in ore suo nivei mihi panis oblatiunculam detulit. Quo videlicet cibo ita totis visceribus obdulcatus sum et refectus, ut regalibus, imo cœlestibus me deliciis arbitrarer impletum. Solo autem uno die, quoniam ad me dapifera mea consueta non venit, intolerabilis me famis inopia cruciavit. Uxor enim ejus quotidie fecerat pro ejus anima sacramentum hostiæ salutaris offerri, uno autem die inhorrescente brumalis inclementia temporis, attingere lîmen Ecclesiæ supersedit. Quapropter illis mutuo conferentibus liquido patuit, eum illo die signanter inedia tabefactum, quod pro ipso non fuerat sacrificium laudis oblatum.

CAPUT VI.

Exemplum mulieris, quæ defuncti viri animam elemosyna redimere conabatur.

Sed nec illud silentio dignum duco, quod Atto piæ memoriæ Auximanus civis, prudens videlicet, et honestus vir, me præsentem, narravit. Mulier, inquit, quædam obeunte viro, vidua remanens, in quodam, presbytero magnam spem de præfati viri sui salute posuerat, eique per domesticam famulam crebræ satis oblationis xenia dirigebat. Per eam semper obsecrans, ut defuncti sui dignaretur habere memoriam: quod ille non difficile promittebat; verumtamen avarus et tenax nunquam benedictionem muliereulæ, vel ex his quæ ipsa detulerat, porrigebat. Unde factum est, ut eam tam crebri jam tæderet itineris, et accusaret intra se tenaciam sacerdotis.

Post multa quadam die per eandem piorum munerum bajulam misit eadem matrona presbytero gallinam coctam, subcinericium panem et vasculum vini. Igitur dum illa casu tunc solito propensus esuriret, et querelam cordis, cogitationisque tumultus illa adversus presbyterum sustineret, huc illuc omnia undique circumspiciens, in remotioris secessus angulum cauta diverit, ipsaque sibi discumbens, pariter et assistens, quæque portabat inhianter universa consumpsit. Mulier igitur cibo potuque refecta, mox lætitiæ cordis exsultans, caput terræ prostravit: deinde se subrigens, ad cœlum manus extendit, et in vocem hujus orationis erupit: « Deus, inquit, omnipotens, qui das escam omni carni (*Psal.* cxxxv), sicut caro mea refecta est hoc cibo corpo-

reo, ita per misericordiam tuam hodie et anima A
domini mei satiatur in paradiso.

Regressa igitur ad dominam suam mulier, quid
responsum sit a sacerdote requirit; illa vero gratias
egisse, et circa defunctum vigilantiam promississe
testatur. Proxima nocte per visum adest vir, uxori
de pridianis muneribus gratias egit. Cumque soler-
ter inquireret quid circa se dispositionis esset, utrum
scilicet eum pœna constringeret, an ei quævis, uti-
nam, prosperitas arridet, respondit: Usque heri
male mihi fuit, sed et inter cœtera meæ calamitatis
incommoda gravius me fames afflixit. Heri vero,
te præbente convivium, splendide refeci; ac funditus
fame consumpta, largis alimentorum dapibus abun-
davi. Et his dictis præsto disparuit. Cùmque mulier
exigilasset, ac de viri sui verbis sollicite pertractare B
cœpisset, non mediocriter mirabatur, cur ille dixerit
hesternum se tantummodo ab ea percepisse convi-
vium, quandoquidem illa sacerdoti frequentissime
direxisset xenium. Igitur altiori pertractans viri
verba consilio, intellexit non sine mysterio esse quod
dixerat. Vocans autem famulam, districte cœpit
inquirere de xenio quid egisset, vel quid presbyter
respondisset. Cumque illa terrore concussa, modo
hæc, modo illa confingeret: et veritate suppressa,
per ambages et commenta quædam non procedentia
palpitaret; domina vero fidem non adhibens,
dura prorsus et aspera minaciter intentaret. Illa
demum necessitate constricta, tandem quod in re
erat, aperuit; et se, quæ detulerat, comedisse, et
pro domino suo preces fudisse confessa est.

CAPUT VII.

*Quod fructuosior est eleemosyna pauperibus data,
quam oblatio a sacerdote carnali celebrata.*

Hoc igitur ita, ut factum est, quantocius per po-
puli ora depromitur, et celebri per regiones rela-
tione vulgatur: multorumque testimonio definitum
est, quod utilior est, et fructuosior eleemosyna
pauperum, quam quælibet oblatio tradita manibus
carnaliter viventium sacerdotum; quandoquidem
defunctus ille, et quod presbytero datum est, igno-
ravit; et quod a pauperula muliere perceptum est,
solemne convivium sensit. Eleemosyna quippe ani-
mas hominum in tenebras ire non petitur, terrenis-
que munusculis sidera regna mercatur. Unde non-
nulla in nostris partibus monasteria præclaram nuper D
institutionis normam sibi met indiderunt, ut præter
cœtera pietatis opera, etiam tres pauperes cum priva-
ta mensa juxta se abbas habeat, eisque singulis mensu-
ram cibi quem quisvis habet frater apponat (S. BENED.
Reg., cap. 46) Nam cum regularis norma præcipiat,
ut abbatis mensa semper sit cum hospitibus, hoc
modo noviter utrumque completur; ut et abbatis
mensa non superbis sæculi, sed sanctis hospitibus
hæreat, et ipse convesci fratribus non omittat. Enim-
vero, **583** ut copiosiora in pauperes alimenta pro-
ficiant, dantur in monasteriis, et eremis decimæ quo-
rumque proventuum, et non modo pecorum, sed et
ornicum, pariter et ovorum. Devotioni quoque defun-

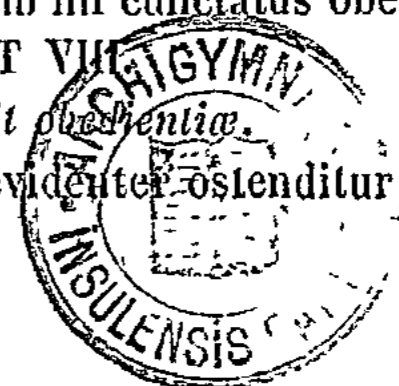
ctorum hoc noviter superaddunt, ut charioribus qui-
buscunque defunctis octavas semper anniversarias
faciant; et non uno tantum depositionis die, sed per
ogdoadam [hebdomadam] potius annualis sibi memo-
riæ vota persolvant. Et suggero atque humiliter peto,
ut ipse notum hoc eorum, quæ prædiximus, arripias
institutum: nec a minimis fratribus mutuari dedi-
gneris exemplum. Melius est certe doctoribus a
discipulis discere, quam superbe, quæ recta sunt,
ignorare. Honestius est majori, ut quæ nescit addi-
scat, quam quæ dicenda sunt, nesciat. O gloriosa
virtus humilitatis! per quam homo vere discipulis
efficitur Salvatoris. « Discite, inquit, a me, quia
mitis sum, et humilis corde (Matth. xi). » Hæc est
enim virtus, per quam suave Deo sacrificium, et
magister impensi laboris instantiam, et discipulus
suam exhibet clientelam.

A venerabilis plane Cluniacensis cœnobii fratribus
didicisse me contigit insignia duo sanctæ humilitatis
exempla, quorum unum non mediocriter quoque
prælatos, alterum valet ædificare subjectos. Mar-
cuardus certe ejusdem rector Ecclesiæ Maiolum sibi-
met substituit, et grandævæ jam senectuti suæ quietis
otium procuravit. Hic itaque dum privatus in infir-
morum maneret ædicula, quadam advesperascente
die caseum petiit, quem cellerarius pluribus, ut fieri
solet, intentus, non modo non dedit, sed et duris
insuper ministrum ejus responsionibus fregit. Cou-
questus est abbatum turbam, nec posse se tot domi-
norum perferre molestiam. Quo senex audito, non
mediocre scandalum pertulit, et quia lumen oculo-
rum prorsus amiserat, dolor in ejus corde tenacius
hæsit. Nam quo cæcus a visibus vacat, eo quidquid
audierit, in corde subtilius versat; et quia per exte-
riora quæque non spargitur, interiori zeli stimulo
truculentius inflammatur. Mane vero facto, ministro
suo, ut sese ad manum in capitulo duceret, jussit.
Adductus autem, talibus abbatem aggressus est verbis:
Frater, inquit, Maiole, non ego te super me, ut me
persequeris imposui: nec ut tanquam emptor
mancipio dominareris; sed ut revera patri filius
compatereris, elegi. Et post hujusmodi multa pro-
pemodum commotus adjecit: Esne, quæso, meus
monachus? Quo respondente: Sum, tuumque me
non magis fuisse, quam et nunc esse profiteor. Et
ille: Si meus, inquit, es monachus, protinus cede
sedi, et locum, quem ante tenueras, repete. Quo
Maiolus audito, repente surrexerit, humilem locum,
prout jussus fuerat, expetivit. Marcuardus itaque
quasi postliminio reversus, vacantem occupat sedem,
cellerarium, cui fuerat infensus, accusat, quem mox
terræ prostratum durius corripit, tandemque mo-
dum pœnitentiæ qui sibi videbatur, injungit. Per-
functus itaque tam longi tribunatus officio, præsto
dethronizatus assistit: Maiolo, ut ad suam sedem
redeat, præcipit. Ille confestim nil cunctatus obedit.

584 CAPUT VIII.

Quod magna vis sit obedientiæ.

In hoc igitur sancto viro evidenter ostenditur, et

veræ virtus obedientiæ, et monachicæ mortificatio A disciplinæ. Vere in eo cernitur et imperialis patientiæ dignitas, et apostolicæ humilitatis regnare majestas. Jussus enim prioratus officium abjicere, non contempsit, jussus recipere, patienter et humiliter obedivit: utrobique sibimet mortuus, et consummata obedientiæ loro constrictus, dum alienis omnino se substravit imperiis, nulla proprii sensus in se vivere vota permisit. Sed quoniam tanta beati viri humilitas sterilis esse non potuit, quod prius de Spiritus sancti rore radix ipsa concepit, prorumpentium ramorum germen pullulando diffudit.

Vir itaque Domini venturus aliquando Romam, præcipit cuidam fratri, ut secum pergeret, quia sicut rogatus fuerat eum, in monasterio S. Pauli priorem constituere decrevisset, ille nonnulla diffi- B cultatis obstacula reluctatus opposuit, et modo hoc, modo illud, tandem obstinatus obedire contempsit. Maiolus autem inobedientiam fratris æquanimiter tulit, eoque relicto itinere, quo decreverat, com- meavit. Cumque frater in monasterio per inobe- dientiam remansisset, et reliqui fratres in eum ve- hementer inveherent, ac tam obstinatæ duritiæ per- vicaciam unanimiter increparent, tandem in cor reversus, adversus propriam voluntatem in arma congreditur, salutaris obedientiæ telis accingitur, et mox supernæ gratiæ fervore succensus, beati viri vestigia perniciousiter comitatur. Sed dum ille nesciens cœptò itinere graditur; hic vero post eum festinanter accelerat, et anxius ac repentinus anhelat. Mox ad quendam fluvium pervenit, cujus vir Domini jam C vada transierat, et super ripam adhuc alteram con- sistebat.

Cum itaque monachus in citeriori se fluminis cre- pidine figeret, quoniam absente navigio transitum non haberet, videns procul astare magistrum, quod solum potuit, præsto corruens in terram se humili- ter stravit; et quia veniam deprecans, per oris or-

ganum forte non posset audire clamorem, de toto corpore linguam fecit. Quod dum eminus Maiolus aspexit, quid hoc esset, incunctanter agnovit, moxque misso remigio transferri ad se monachum fecit. Quem præsto vir Dei ad quid venisset, inquit: at ille simul et de præteritis veniam deprecatur, et impleturum se de cæteris quidquid injungeret, pol- licetur. Tunc ille: Vis, inquit, absque dubio pæni- tentiam? Quo respondente: Volo; protinus addidit: Huic igitur osculum præbe. Nam casu tuberosæ cutis illic leprosus astabat. Ille confestim in ejus osculum ruit, moxque lepra mundati corporis prorsus eva- nuit. Sic sancta obedientia fructum suæ humilitatis invenit, dum non modo veniam se corrigendo pro- meruit, sed et signum insuper tam perspicuæ virtutis ostendit. Et cui superbia pene potuit apostaticam in- ferre perniciem, humilitas dedit apostolicam exhi- bere virtutem.

585 Hæc omnia, venerabilis Pater, non sine magno timore describimus, ne vel per oblivionem propriam, vel per infidæ relationis audaciam a ve- ritatis linea quantumlibet declinemus. Quamobrem næc nos non constanter astruimus; sed quia velut sub hoc relationis ordine ad nostram fuerint perlata notitiam, opinamur.

Verum quisquis obedientiam prædicat, illi sum- mopere cavendum est, ut eum nota rebellis inobe- dientiæ non inurat. Nam ubi distat 586 opus a la- biis, scædatur nomen auctoris. Quoniam qui idipsam quod ore statuit factis oppugnat, legem procul dubio destruit quam promulgat. Quapropter ipsum obe- dientiæ deprecor et humilitatis auctorem, ut in pro- ximo dignetur a me hujus infamiæ probra repellere, meque permittat hunc Prophetæ versiculum in Ca- sinensis cœnobii foribus decantare: « Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar ecce adsum (Isa. LI, 6). »

Sit nomen Domini benedictum.

587-588 OPUSCULUM TRICESIMUM QUARTUM.

DE VARIIS MIRACULOSIS NARRATIONIBUS, ADDITA SIMILI DISPUTATIONE DE VARIIS APPARITIONIBUS ET MIRACULIS.

ARGUMENTUM. — Hoc opusculum totum exemplis admirandis refertum est, quæ unò nomine miracula ap- pellantur, quæ magnam vim ad inflammandos animos ad virtutem, a vitiisque deterrendos habere, cer- tissime constat.

Domno DESIDERIO archangelo monachorum, ac D cæteris sanctis fratribus, PETRUS peccator monachus devotissimi famulatus obsequium.

Cum in meo pectore tuæ charitatis ardor inextin- guibiliter ferveat, meque circa tui memoriam tepe- scere non permittat, mihi nuper aliquid in memo- riam venit, quod me mittendæ tibi legationis admo- nuit. Nam dum in tui contemplatione sedulus habi- tarem, et angelico fratrum, sanctoque conventui,

sic in cordis obtutibus velut corporaliter inteteres- sem, inter alia multa repente tuarum recordatus sum litterarum, quas tu quidem sub interrogatione misisti; sed his ego synodali præpeditus instantia adhuc non respondi. Et hæc in illis, si reminisci va- leo, continebantur epistolis: quia zelotypa quædam mulier habens virum ex adulterii fraude suspectum, qualiter eum sibi vindicare posset proprio toro con- tentum, a vicina petiit muliere consilium. Quæ ni-